

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (HE 146/2021 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 1.11.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Leena Ylä-Mononen, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Saara Bäck, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Friipyöli, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Outi Honkatukia, ympäristöministeriö
- ohjelmapäällikkö Antton Keto, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Mikko Kuusinen, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Taina Nikula, ympäristöministeriö
- rakennusneuvos Timo Tähtinen, ympäristöministeriö
- metsäneuvos Niina Riissanen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Marja-Liisa Tapio-Biström, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Sari Tasa, työ- ja elinkeinoministeriö
- projektijohtaja Outi Haanperä, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- erikoistutkija Sari Luostarinen, Luonnonvarakeskus
- johtava tutkija Tapio Salo, Luonnonvarakeskus
- johtaja Jarmo Lindén, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- luontopalvelujohtaja Henrik Jansson, Metsähallitus
- professori Jyri Seppälä, Suomen ympäristökeskus
- apulaisprofessori Lassi Ahlvik, Suomen Luontopaneeli
- asumisen asiantuntija Laura Hassi, Suomen Kuntaliitto
- Yhdyskunta ja ympäristö -yksikön johtaja Miira Riipinen, Suomen Kuntaliitto
- projektijohtaja Eija Hagelberg, Baltic Sea Action Group
- johtaja, Puhdas Itämeri -hankkeet Marjukka Porvari, John Nurmisen Säätiö

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

- johtava asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Jouni Parkkonen, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry
- asiantuntija Airi Kulmala, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Varsinais-Suomen piirin toiminnanjohtaja Paavo Myllymäki, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja Anu Kärkkäinen, Rakennusteollisuus RT ry
- johtaja Aija Tasa, RAKLI ry
- vaikuttamis- ja tutkimusjohtaja Tuomas Viljamaa, Suomen Isännöintiliitto ry
- suojeluasiantuntija Paloma Hannonen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- ekonomisti Sakari Rokkanen, Suomen Vuokranantajat ry
- johtaja, kestävä kehitys Helena Soimakallio, Teknologiateollisuus ry
- toiminnanjohtaja Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry
- suojelujohtaja Jari Luukkonen, WWF Suomi

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta

Talousarvioehdotuksessa ympäristöministeriön hallinnonalan määrärahataso säilyy kuluvan vuoden tasolla, yhteensä 325,3 milj. euroa. Hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä noin 2,3 mrd. eurolla, joka on 32 milj. euroa vuoden 2021 tasoa enemmän elpymis- ja palautumissuunnitelmarahoituksen ansiosta. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden osalta määrärahat kasvavat 127 milj. eurolla etenkin energiatukeen kohdennettavien määrärahojen kasvun vuoksi. Elpymis- ja palautumissuunnitelman kautta kohdennetaan merkittävää rahoitusta energiatukeen mm. energiainfrastruktuuri-investointeihin sekä uusiin energiateknologiainvestointeihin. Elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitetaan ELY-keskusten lupavomavaroja 1,85 milj. euroa, ravinnekierrätys Hankkeita 3 milj. euroa ja peltojen kipsikäsittelyä 10 milj. euroa. Hiilineutraaliustavoitetta edistävillä määrärahoilla tuetaan mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia sekä luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Koordinaatiovastuu ilmastopolitiikasta on ympäristöministeriöllä, mutta määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Valiokunta toteaa, että hallitusohjelman mukaan tavoitteena on kestävä kehityksen verouudistus, johon kuuluvat energiaverotuksen ja liikenteen verotuksen uudistus, kiertotalouden edistäminen sekä päästöihin perustuvan kulutusverotuksen selvittäminen. Talousarvioehdotus ei sisällä merkittäviä uudistuksia tässä suhteessa, vaikka muutosta tähän suuntaan merkitsevät esimerkiksi parafiinisen dieselöljyn verotuen pienentäminen ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen supistaminen. Valiokunta kiirehtii näitä merkittävämpien uudistusten valmistelua hiilineutraaliustavoitteen tukemiseksi.

Valiokunta pitää erittäin hyvinä energiatukiin liittyviä määrärahoja ja valtuuksia. Energiaintensiivisten yritysten sähköistämistukeen on varattu 87 milj. euroa. Energiatuen myöntövaltuus nos-

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

tetaan 546 miljoonaan euroon, ja kohdentamalla sitä muuhun kuin polttoon perustuviin hankkeisiin edistetään kivihiilen ja turpeen korvaamista kaukolämmön tuotannossa. Öljylämmityksestä luopumiseen on lisätukea, ja tarkoituksena on selvittää tapoja tukea pienituloisia kotitalouksia öljylämmityksestä luopumisessa esimerkiksi laina- tai leasing-menettelyllä. Valiokunta korostaa, että nämä ovat tarpeellisia oikeudenmukaisen siirtymän edistämiseksi, mutta perusteltuja myös siksi, että energiatehokkuustoimet parantavat kilpailukykyä ja lisäävät työpaikkoja tälle sektorille. Valiokunta katsoo, että kestävä kehityksen budjetoinnin kehittämisessä olisi potentiaalia tuoda nykyistä paremmin esiin tarvittavan hiilineutraaliustavoitetta edistävän rakennemuutoksen kokonaisuus ja myös sen myönteiset talousvaikutukset.

Kunnilla on keskeinen rooli hiilineutraalin kiertotalouden tavoitteiden saavuttamisessa, sillä niiden toimien varassa arvioidaan Suomen päästövähennystavoitteista toteutuvan yli 50 %. Valiokunta pitää siksi tärkeänä, että talousarviossa on suunnattu rahoitusta kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen (kuntien ilmastoratkaisut -ohjelman 2018—2023 kokonaisbudjetti on 8 milj. euroa). Tukea on suunnattu esimerkiksi ilmastotyön koordinointiin ja muuhun investointitukien ulkopuolelle jäävään kehittämistoimintaan. Tätä rahoitusta tulisi pyrkiä kasvattamaan ja näin osaltaan varmistaa edellytykset kuntien ilmastotyön pitkäjänteisyydelle ja vaikuttavuudelle. Toiminta on ollut tehokasta, kun edelläkävijäkuntien parhaita ratkaisuja voidaan levittää koko kuntakenttään.

Hallitus on tehnyt päätöksen kiertotalousohjelman toteuttamisesta huhtikuussa 2021. Ohjelman tavoitteena on, että uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee ja että kotimaan primäärraaka-aineiden kokonaiskulutus ei vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa. Resurssien tuottavuuden ja materiaalien kiertotalousasteen tulee kaksinkertaistua vuoteen 2035 mennessä. Valiokunta korostaa kiertotaloussiirtymän merkitystä, sillä kiertotalous on olennainen osa siirtymässä hiilineutraaliin yhteiskuntaan. Kiertotalous tarjoaa työkaluja paitsi ylikulutuksen hillitsemiseksi myös talouden monipuolistamiseksi ja uusien työpaikkojen luomiseksi. Hiilineutraalin kiertotalouden kestävyysnäkökohdista tarvitaan tutkittua tietoa. Tutkittuun tietoon perustuen on mahdollista tehdä tarvittavia rakenteellisia muutoksia, välttää virheinvestointeja ja vahvistaa vihreään kasvuun perustuvaa osaamispohjaa. Ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävänä on luoda muutostoinnille edellytyksiä ja edistää siten yhteiskunnan eri toimijoiden konkreettisia toimia hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan toteuttamiseksi. Tarvittavat ratkaisut syntyvät usein eri osaamisten ja organisaatioiden rajapinnoilla, joten yhteistyötä kiertotalouden saralla tulee vahvistaa.

Hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan tarpeet on talousarvioesityksessä tunnistettu, ja asiaan on pyritty resursoimaan voimavaroja. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että muutostarpeeseen nähden rahoitus on vaatimatonta. Kiertotalousohjelman toteuttamiseen on varattu 4,4 milj. euron määräraha ympäristöministeriön pääluokassa. Kiertotalousohjelman tavoitteita ja toimia toteutetaan erityisesti myös työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla. Lisäksi Kestävän kasvun ohjelmassa on varattu teollisuuden kiertotalousratkaisuihin ja demonstraatiolaitoksiin 110 miljoonaa euroa. Valiokunta korostaa, että myös muilla hallinnonaloilla panostetaan kiertotalousyhteiskunnan kehittämiseen. Tämä ohjaisi myös yksityisiä toimijoita käyttämään ja suunnittelemaan tutkimus- ja tuotekehityspanoksiaan hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan toteuttamisen. Valiokunta kiirehtii erityisesti kiertotalousohjelmassa ehdotetun kiertotalouden osaamiskeskuksen perustamista ja T&K-panostusten lisäämistä ohjelman mukaisesti.

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

Jätelain merkittävällä muutoksella (714/2021) on säädetty kiertotalouden edistämiseksi eri hallinnonaloille uusia tehtäviä jäte- ja tuotetiedon keruuseen ja raportointiin, tuottajavastuun järjestämiseen ja markkinavalvontaan liittyen (noin 8—11 htv:n lisätarve). Jätelaille on myös perustettu sähköinen Materiaalitori, jonka kautta voi ilmoittaa ja etsiä jätteitä, sivuvirtoja ja niihin liittyviä palveluja sekä jätelain vaatimalla tavalla osoittaa läpinäkyvästi kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellytyksenä olevan muun palvelutarjonnan puutteen. Materiaalitoria ylläpitää Motiva Oy. Materiaalitorin ylläpidon rahoittamiseksi selvitetään ansaintamalleja, mutta esimerkiksi käyttömaksuihin perustuva malli on haastava käyttömäärät ja lakisääteiset käyttövelvoitteet huomioon ottaen. Siksi järjestelmän kehittäminen ja ylläpito todennäköisesti edellyttävät myös vastaisuudessa rahoitusta.

Kierrätetyn raaka-aineen sisämarkkinoiden edistämiseksi on tärkeää selvittää lainsäädäntöjen rajapintoja kiertotalouden esteiden poistamiseksi. Myös erilaisten lupa- ja hyväksymiskäsittelyjen sujuvuutta parantamalla voidaan edistää kiertotaloutta. Kiertotalous edellyttää lainsäädännön ohella myös yrityksiltä uudenlaisia toimintatapoja ja sopimusjärjestelyjä, joilla ne voivat omaloitteisesti edistää kiertotaloutta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus on laatimassa yleisemmin arviota ympäristönsuojelulain osalta lukuisten peräkkäisten uudistusten toimivuudesta ja vaikuttavuudesta vuoden 2022 helmikuuhun mennessä ja kiinnittää huomiota myös palvelun sujuvaan toteuttamiseen molemmilla kotimaisilla kielillä.

Pilaantuneet maa-alueet ja toissijainen ympäristövastuu

Ympäristö- ja terveyshaittariskin kannalta kiireellisimpiä pilaantuneita maa-alueita selvitetään ja puhdistetaan valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman perusteella. Viime vuosina järjestelmän puitteissa on selvitetty vuosittain noin 50 kohdetta ja puhdistettu noin 10 kohdetta. Suuri osa pilaantuneista alueista on sellaisia, joissa pilaantumisen aiheuttaja on tuntematon tai ei kykene korvaamaan puhdistamisesta aiheutuneita kustannuksia. Aikaisemmin kunnostuksia tehtiin ns. valtion jätehuoltotyöjärjestelmän kautta, nyttemmin viranomaispäätöksiin perustuvan valtionavustusjärjestelmän kautta siten kuin säädetään laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta. Ohjelman perusrahoitus on tarpeeseen nähden niukka.

Suomessa on selvitetty olevan 31 käytöstä poistettua tai hylättyä vakavaa ympäristö- tai terveysvaaraa aiheuttavaa kaivosaluetta, joilla on 42 ongelmallista kaivannaisjätteiden jätealuetta (KA-JAK). Suurin osa kohteista on todettu isännättömiksi, jolloin vastuu riskien selvittämisestä ja niiden poistamisesta on valtiolla. Näiden valtion vastuulle jääneiden alueiden tarkempiin kohdetutkimuksiin, kunnostustarpeiden arviointeihin sekä kunnostuksiin tarvittaisiin lisämääräraha, jolla varmistettaisiin työn jatkuminen.

Valiokunta on huolissaan vanhoihin pilaantuneisiin maa-alueisiin liittyvistä vesiensuojeluriskeistä. Lainsäädäntöuudistuksiin on pyritty varmistumaan siitä, ettei jatkossa enää syntyisi uusia isännättömiä pilaantuneita alueita ja hylättyjä kaivosalueita, joista valtio joutuisi vastaamaan. Valiokunta pitää tärkeänä valmisteltavana olevan ympäristövastuiden toissijaista rahoitusjärjestelmää koskevan esityksen antamista eduskunnalle suunnitellussa aikataulussa vuoden 2022 aikana.

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun rahoitus on vuonna 2022 noin 132 milj. euroa, mikä on noin 10 milj. euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna ns. tulevaisuusinvestointimäärärahan osuuden pienenemisen vuoksi. Valiokunta pitää luonnonsuojelurahoituksen tasoa periaatteessa hyvänä, mutta luonnon monimuotoisuuteen liittyvien haasteiden voimistuminen edellyttää jatkossa eri mittaluokan ponnistuksia. EU:n biodiversiteettistrategiassa todetaan nykyisen suojelualueverkoston olevan riittämätön luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja asetetaan tavoitteeksi suojelualueiden lisääminen niin, että vuoteen 2030 mennessä oikeudellisen suojelun piirissä on vähintään 30 % sekä EU:n maa- että merialueista, ja näistä vähintään kolmanneksen on oltava tiukan suojelun piirissä. Lisäksi kaikki jäljellä olevat luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät olisi suojeltava tiukasti.

Luonnonsuojelumäärärahojen pääasiallisia käyttökohteita ovat Helmi-elinympäristöohjelma, METSO-ohjelma ja Metsähallituksen julkiset hallintotohtävät. Valiokunta pitää näitä erinomaisina ja on tyytyväinen ohjelmien edistymiseen ja saavutettuihin tuloksiin.

Helmi-ohjelmalla vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta ja parannetaan elinympäristöjen tilaa muun muassa suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostamalla pienvesi- ja rantaluontoa. Tavoitteena on samalla edistää ekosysteemipalveluja ja vesiensuojelua sekä ilmastonmuutoksen hillintää ja muutokseen sopeutumista. Ohjelman toimet auttavat satoja uhanalaisia lajeja ja suurta osaa maamme uhanalaisista luontotyypeistä. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO on edennyt ympäristöministeriön osalta aikataulussaan, ja vuodelle 2021 osoitetut luonnonsuojelun kasvaneet määrärahat ovat vahvistaneet tavoitteen saavuttamista. Maanomistajat ovat edelleen tarjonneet alueita aktiivisesti suojelemaan. Suojelutarjonta ylittää ohjelman määrärahatason, joskin alueellisesti tarjonnassa on merkittäviäkin eroja. Nykyisen määrärahatason ja aktiivisen kohdetarjonnan myötä METSO-ohjelman arvioidaan saavuttavan kokonaistavoitteen ohjelmakauden loppuun mennessä vuonna 2025. Myös METSO-ohjelma perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen.

Valiokunta on tyytyväinen myös Metsähallituksen Luontopalvelujen osalta määrärahatasoon. Nykyinen taso vahvistaa Luontopalvelujen toimintaedellytyksiä ja lisää valmiuksia hakea hanke- rahoitusta muun muassa EU:n LIFE-rahastosta, jonka rahoitus tulee kasvamaan tulevilla EU:n rahoituskaudella. Erityisesti investointimäärärahaa ohjataan vuonna 2022 luontokohteiden rakennetun omaisuuden korjausvelan suunnitelmalliseen purkamiseen priorisoiden kulutuskestävyyden kannalta herkkiä kohteita ja vilkkaassa käytössä olevia alueita. Rakennettuihin kohteisiin kertynyt korjausvelka saadaan hallituskauden aikana pääosin hallintaan. Myös luonnonsuojelu- ja retkeilyalueiden kävijämäärät ovat entisestäänkin kasvaneet ja korona-pandemian jälkeen aivan toisella tasolla kuin aikaisemmin. On ilahduttavaa, että ihmiset ovat löytäneet luontoon ja arvostavat ainutlaatuisia kansallispuistoja ja retkeilyalueitamme. Alueiden kestävyys ja luontoarvojen turvaaminen edellyttävät kuitenkin sitä, että kävijöiden ohjaaminen, reitit ja retkeilyä palvelevat rakenteet pidetään kunnossa. Samalla parannetaan luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön edellytyksiä, millä on aluetaloudellisesti erittäin suuri merkitys. Suojelualueiden pinta- alan lisäämiseen ja uusien kansallispuistojen perustamiseen on tarvetta, kuten edellä on todettu, ja

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

samalla olemassa olevien palvelurakenteista on pidettävä huolta. Parhaillaan valmistellaan myös kansallista virkistyskäyttöstrategiaa. Strategiatyössä nousee keskiöön erityisesti lähivirkistysalueiden kysyntä, joka on pandemiaoloissa myös noussut uudella tavalla erityiseen arvoon. Lähivirkistysalueet ovat useimmiten kaupunkien ja kuntien omistuksessa, ja näiden virkistyskäyttömahdollisuuksien kehittämisedellytysten vahvistamiseen on tulevana vuosina tarvetta kiinnittää huomiota.

Valiokunta toteaa vielä, että luonnonsuojelun määrärahojen käyttöpainetta on lisännyt osaltaan myös tarve käyttää sitä rauhoitettujen eläinten maa-, metsä- ja kalataloudelle ja rakennuksille aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen (4,7 milj. euroa vuonna 2020). Määrärahasossa on siten jatkuvaa niukkuutta.

Vesiensuojelu

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmat vuosille 2022—2027 tulee hyväksyä valtioneuvostossa joulukuussa 2021. Hoitosuunnitelmat muodostavat perustan pitkäjänteiselle vesiensuojelutyölle ja sisältävät toimenpiteitä kaikille toimialoille. Onnistumisen edellytyksenä on osaaminen, yhteistyö ja sitoutuminen sekä riittävän rahoituksen varmistaminen. Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanon pitkäjänteisyys ja johdonmukaisuus on myös sidosryhmien ja hanketoimijoiden kannalta on hyvin tärkeää. Vesiensuojelutyössä olennaista on löytää käytännön ratkaisuja toimialakohtaisiin haasteisiin vesistöihin päätyvän ravinne- ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämiseksi. Eri toimialoilla haasteet ovat erilaisia, ja jo kehitettyjen menetelmien monistetavuus toisen alan toimintaan on harvoin mahdollista. Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaasti myös pitkäjänteisen ja sinänsä monelta osin tuloksellisen vesiensuojelutyön onnistumiseen tavoitteissaan. Vaikeutuvien haasteiden voittamiseksi etenkin vesiensuojelun tehostamisohjelman jatkaminen on erityisen tärkeää. Valiokunta pitää hyvänä talousarvioehdotukseen sisältyvää vesiensuojelun tehostamisohjelman jatkamista 12 milj. euron määrärahalla.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä päätöstä Saaristomeriohjelmasta, jonka tavoitteena on saada Saaristomeren valuma-alueen maatalouden kuormitus laskuun ja pois Itämeren pahimpien kuormittajien HELCOMin ns. hot spot -listalta. Haasteena on lannan keskittyminen Vakka-Suomen alueelle, toimenpiteiden riittävä kohdentaminen ja ympäristötukijärjestelmän ymmärrettävyys viljelijöiden kannalta. Valiokunta pitää hyvin tärkeänä, että rahoitus ohjelmalle turvataan siten, että tämä Suomen viimeinen hot spot -listan alue saadaan viimein poistettua. Rahoituksesta merkittävä osa käytetään ravinnekuormituksen vähentämiseen maataloudesta tukemalla peltojen kipsikäsittelyä Saaristomeren valuma-alueella sekä tutkimalla rakennekalkin ja ravinnekuittujen käytön vesiensuojelu- ja maaperävaikutuksia laajassa mittakaavassa, mikä edesauttaa näiden menetelmien laaja-alaisempaa käyttöönottoa tulevaisuudessa. Vuoden 2022 tavoitteena on laajentaa peltojen kipsikäsittelyalaa 20 000 hehtaaria tähän mennessä levitetyn noin 20 000 hehtaarin lisäksi. Vuodesta 2022 alkaen peltojen kipsikäsittelyä laajennetaan Saaristomeren valuma-alueen lisäksi muille rannikon valuma-alueille.

Valiokunta korostaa, että maanparannuskuidut, kipsi ja rakennekalkki ovat uusimpia keinoja maatalouden vesiensuojelun nopeavaikutteisiksi toimenpiteiksi. Nykytietämyksen mukaan nämä kaikki soveltuvat vesiensuojelumenetelmiksi oikein käytettyinä, eikä niitä ole mahdollista asettaa yksiselitteiseen paremmuusjärjestykseen, vaan ne soveltuvat erilaisille peltolohkoille. Kipsin

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

käytön voimakas tuki perustuu siihen, että siitä on mittavin tutkimusaineisto. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutkin keinot säilyvät käytettävänä toimina. Rakennekalkilla on vesiensuojeluhyödyn lisäksi myös selvä pellon sadontuottokykyä parantava vaikutus, joka vähentää osaltaan vesistökuormituksen riskiä ja lisää hiilen sidontaa.

Maan rakenne ja ravinteiden pidätyskyky ovat pitkälti seurausta käytetyistä viljelymenetelmistä. Yksi keskeinen syy maaperän rakenteen heikentymiseen on yksipuolinen viljelykierto ja viljojen pitkään jatkuneet monokulttuurit. Tiivistynyt ja huonorakenteinen pelto ei pidätä vettä, ravinteita, hiiltä eikä kiintoainesta, vaan ravinteet huuhtoutuvat vesistöihin. Jos pelto on huonossa kunnossa, muut toimenpiteet menettävät vaikutuksensa. Tämän vuoksi peltojen kasvukuntoon ja vesitalouteen tulisi panostaa laaja-alaisesti. Esimerkiksi salaojitus ja salaojien kunnostus, tiivistymien korjaaminen ja ehkäisy sekä eloperäisen aineen lisääminen peltoon ovat toimenpiteitä, jotka parantavat maan kasvukuntoa.

Valiokunta kannustaa tutkimaan ja pilotoimaan myös mahdollisuuksia hyödyntää järviruokoon liittyvää potentiaalia. Järviruo'on levittäytyminen laajalle merien lahdissa hidastaa ja heikentää vesien virtausta ja vaihtuvuutta haitaten vesiensuojelutyötä. Maatalouden sivutuotteiden ja vesistömassojen ravinteiden tuotteistusta koskevan RaKi2-hankkeeseen kuuluvan selvityksen johtopäätösten mukaan korjattujen vesistömassojen käsittely biokaasulaitoksissa on tarkoituksenmukaista ja tehostaa ravinnekiertoja ja vähentää vesistöpäästöjä moniin nykyisiin korjatun kasvimassan sijoitusvaihtoehtoihin nähden ja edistää ravinteiden kohdentamista niille viljelylohkoille, joilla lannoitustarvetta todella on. Biokaasulaitoksissa tällaisen massan energiantuotanto oli odotettua heikompaa, mutta kokonaiselinkaari-vaikutustarkastelussa tulokset voivat olla hyviä. Jatkokehitystyö edellyttäisi kohdennettua rahoitusta, korjuuketjun tehostamista myös niittokoneiden kehittämisen muodossa sekä niiton ympäristölupaehtojen arviointia.

Muuttuvassa ilmastossa maa- ja metsätalouden vesienhallintaratkaisut ovat avainasemassa. Valuma-alueen vedenpidätyskyvyn parantaminen sekä kuivatusuomien luonnonmukaisuuden ja kuivatusjärjestelmien säätömahdollisuuksien lisääminen auttavat varautumaan lisääntyviin sääääri-ilmiöihin edistämällä samalla luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja pienentämällä uomien eroosioriskiä ja ravinne- ja kiintoainehuuhtoumia. Maankäyttösektorilla tulisi ottaa käyttöön ilmasto- ja luontokannustimia, ja hallituksen budjettiriihen päätös turvepeltojen siirtämisestä märkä- tai kosteikkoviljelyyn tulisi toteuttaa talousarvioon sisällytettävällä tuella.

Valiokunta pitää hyvänä toimia, joilla tuetaan samanaikaisesti vesiensuojelu-, ilmasto- ja kiertotaloustavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi ravinnekierrätyksen investointituella tuetaan maa-seudun pienten ja keskisuurten yritysten investointeja koneisiin, laitteisiin (ja rakennuksiin), joiden tarkoituksena on käsitellä lantaa tai biokaasulaitoksen rejektejä pitkälle jalostetuiksi lannoite- tai ravinnevalmisteiksi, joita on helppo siirtää ja varastoida. Ravinnekierrätyksen investointituki täydentää ravinnekierrätyksen kokeiluhankkeen puitteissa tehtävää kokeilu- ja kehitystyötä. Kokeiluhanke ja investointituki yhdessä edistävät biokaasu- ja ravinnekiertoalan ketjua ideoinnista ja tuotekehityksestä aina tuotantomittakaavan toimintaan saakka. Vuoden 2021 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä on esitetty tuettavien investointikohteiden laajentamista ravinnekiertoon ja hiilensidontaan.

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

Biokaasun ja lannan ravinnekiertokorvaus on valmisteltavana oleva tuki, jota maksettaisiin biokaasulaitokseen vastaanotettujen, biokaasutettujen ja edelleen orgaanisiksi lannoitevalmisteiksi käsiteltyjen ravinnepitoisten lanta- tai kasvijättemateriaalien määrän perusteella. Tuen tavoitteena on edistää lannan ravinteiden kuljetusta pois alueilta, joilla sitä on liikaa. Valiokunta toteaa, että korvaukseen liittyy EU:n valtiontukisääntelyyn liittyviä haasteita, mistä syystä valmistelu on viivästynyt. Nyt hyväksyttävän valtiontuen suuntaviivoja ollaan muuttamassa, ja uusi keino saadaan toivottavasti pian käyttöön. Valiokunta pitää tärkeänä, että valmius aloittaa tuen toimeenpääntöä olisi olemassa heti, kun tarvittava notifiointi ja kansalliset säädökset on hyväksytty.

Asuminen

Valiokunta pitää asuntorahastosta osoitettavia vuosittaisia valtuuksia riittävinä ja johdonmukaisina. Talousarvioesityksen 1,95 miljardin euron korkotukivaltuus mahdollistaa noin 10 000 kohdunhintaisten asunnon rakentamisen, mitä voidaan pitää hyvänä tasona. Erityisryhmien investointiavustukseen osoitetaan edelleen 90 milj. euroa. Maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksissa käynnistysavustuksiin osoitetaan 39 milj. euroa ja kunnallistekniikka-avustuksiin 25 milj. euroa. Tämän lisäksi käytössä ovat tavallisen ARA-tuotannon käynnistysavustukset Helsingin seudulla 10 000 euroa ja Tampereen, Turun sekä Oulun seuduilla 3 000 euroa asuntoa kohden. Puurakentamisen lisäkäynnistysavustukset, 5 000 euroa asuntoa kohden ovat käytössä kaikilla MAL-seuduilla (Helsinki, Oulu, Tampere, Turku, Jyväskylä, Kuopio ja Lahti).

Kaikkiaan vuoden 2021 uusien asuntoaloitusten arvioidaan nousevan selvästi yli 40 000 asunnon, ja vuodelle 2022 odotetaan noin 35 000–37 000 asuntoaloitusta. ARA-tuotannon arvioidaan jäävän vuonna 2021 vähän viime vuoden alle noin 8 500–9 000 asunnon tasolle. Sen sijaan perusparannuslainojen määrä on kasvanut voimakkaasti. Kuumentuneessa suhdanteessa rakentamisen kustannukset ovat kasvussa ja työvoiman saatavuus on vaikeutunut.

Valiokunta toteaa, että myös asumiseen kohdennettavat tuet hallinnonalalla ovat ennätystasolla. Asuntokannan energiatehokkuuden parantamiseen esitetään avustuksia 40 milj. euroa. EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF) toimenpiteinä rahoitettavia ovat energiamurroksen vauhdittamiseen liittyvä rahoitus asuinrakennusten ja työpaikkakiinteistöjen sähköautojen latausinfraan rakentamiseen sekä kiinteistökohtaisesta asuinrakennusten ja kuntien, seurakuntien ja yhdistysten öljylämmityksestä luopumiseen. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmaan esitetään ympäristöministeriölle ja Business Finlandille yhteensä 19 milj. euroa tavoitteena kehittää vähähiilisiä ratkaisuja rakennetussa ympäristössä. Valiokunta korostaa tarvetta antaa selkeä signaali pitkäjänteisestä tuesta energiatehokkuuden kannustamiseen ja energia-avustusjärjestelmän kehittämiseen. Myös väestöltään vähenevillä alueilla asuntokantaa tulisi korjata esteettömäksi ja energiatehokkaammaksi. Rahoituksen saatavuuteen liittyvät yleiset haasteet kertautuvat myös energiatehokkuusremonttien tekemisessä.

Hallitusohjelmassa varauduttiin asumisneuvonnan lakisääteistämiseen (9,3 milj. euroa). Työryhmytyksessä on sittemmin ehdotettu ARA:n johdolla tapahtuvaa sopimusmallia kuntien kanssa, jossa 3 milj. euron rahoituksella ARA voi avustaa enintään 60 %:n osuudella kuntia asumisneuvonnan ja asumiseen liittyvän talousneuvonnan kehittämisessä ja laajentamisessa yksityiseen vuokra-asumiseen ja omistusasumiseen. Valiokunta pitää asumisneuvonnan laajentamista ja kehittä-

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp

mistä tärkeänä ja kiireellisenä tehtävänä, mutta katsoo, että sopimusmallin ohella myös lakisääteistämisessä eteneminen olisi monin tavoin, myös taloudellisista syistä, perusteltua.

Valiokunta on edellyttänyt asuntopolitiikan pitkäjänteisyyden lisäämistä, sillä ennakoitavuuden parantaminen on tärkeää alan toimijoiden kannalta. MAL-sopimusten keston osalta on jo tässä suhteessa saatu hyvää kehitystä ajallisen pidentämisen ja alueellisen laajentamisen kautta. Valiokunta odottaa saavansa pian käsittelyyn asuntopoliittisen kehittämisohjelman vuosille 2021—2028. Kahdeksanvuotisen ohjelman tavoitteena on lisätä valtion asuntopolitiikan pitkäjänteisyyttä ja tavoitteellisuutta, kun asumisen suuret linjat määritetään laajassa yhteistyössä yli hallituskausien.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juha Sipilä kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Petri Huru ps
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Hussein al-Taee sd (osittain)
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Sari Multala kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä haluaa panostaa Suomeen ja suomalaisiin tarjoamalla maallemme uuden, paremman sekä oikeudenmukaisemman suunnan, ei ainoastaan ensi vuodelle tai tälle vaalikaudelle, vaan myös yli vaalikausien ulottuvalle ajalle. Tämä edellyttää rakenteellista uudistusta ja uudenlaista ajattelua, jotta nykyiset epäkohdat yhteiskunnassamme voidaan korjata ja kansalaisia jakava eriarvoistumiskehitys pysäyttää. Niin ikään tämä edellyttää johdonmukaisuutta kaikissa politiikan toimissa, joita teemme. Valitettavasti istuvalta vihervasemmistohallitukselta tuo johdonmukaisuus on puuttunut täysin tällä vaalikaudella — ellei sitten lasketa sitä, että hallitus on omilla poliittisilla toimillaan kiristänyt muiden muassa liikkumisen, asumisen ja elämisen hintaa ylikireällä ilmastopolitiikallaan ja täten suorastaan rangaissut kansaa.

Toisin kuin hallituksella Perussuomalaisten eduskuntaryhmän politiikan ytimessä ja sen lähtökohtana on aina suomalaisten kansallinen etu. Tarjoamme työtä, turvaa ja oikeudenmukaisuutta suomalaisille. Ketään ei jätetä yksin. Kaikille suomalaisille taataan hyvät edellytykset menestymiseen työn ja yrittämisen kautta. Puolustamme myös toiminnallamme maamme yritysten kilpailukykyä ja huoltovarmuutta mottonamme "Ensin suomalainen työ ja yrittäminen, jos sitten aikaa ja rahaa jää, niin maailman parantaminen".

Valiokuntaryhmämme pitää sinänsä hyvänä, että ympäristön turvallisuudesta ja puhtaudesta pidetään huolta. Ihmettelemme kuitenkin kovasti sitä, että lähes kaikissa talousarvion toimenpiteissä on huomioitu niiden ilmastovaikutukset ylikireää ilmastopolitiikkaa mukaillen. Hallitusohjelman mukaan energia- ja ilmastopolitiikan päästövähennystavoitteiden on vastattava kansalliseen hiilineutraaliustavoitteeseen, jonka mukaan Suomen tulee olla hiilineutraali vuonna 2035, mikä vaatii laaja-alaisia toimenpiteitä, jossa kärsijänä on, kuten edellä on todettu, sekä Suomen kansa että elinkeinoelämämme, jolle hallituksen toimet aiheuttavat suoranaista kilpailukykyhaittaa.

Tämän johdosta sekä valiokuntaryhmämme että eduskuntaryhmämme esittää, että tietyissä tapauksissa ao. henkilöstön palkkaamisesta tulisi pidättäytyä, sillä nykyisilläkin resursseilla pärjätään — varsinkin, kun nykyresursseja kohdennetaan paremmin. Sen sijaan näemme valiokuntaryhmänä, että suomalaiseen viennin edistämiseen sijoittaminen taas kannattaa taloudellisesti paremmin kuin nyt hallituksen harjoittama yltiöpäinen poliittinen vihreä ideologia unionin elpymisvälineineen, jota nykyinen maamme istuva hallitus harjoittaa.

Toisaalta pidämme nyt tehtyä esitystä monin osin myös ympäristösektorin osalta epäonnistuneena. Näin siksi, koska tulossa olevilla eräiden luonnonsuojelun menoilla odotetaan olevan vaikutuksia ilmastonmuutoksen hillinnässä isossa kokonaiskuvassa. Mielestämme näin ei ole. Valiokuntaryhmämme mielestä tämä kaikki vain heijastuu pieni- ja keskituloisten kansalaisten elämään ja nimenomaan hintoja kohottavasti. Niin ikään tähän liittyen ilmaston valmiuspaketti sisältää ehdotuksen kokonaan uudesta ilmastotoimien sosiaalirahastosta, joka tarjoaisi jäsenvaltioille kohdennettua rahoitusta niiden kansalaisten tukemiseksi, joihin energiaköyhyys vaikuttaa eniten. Näemme tämän ilmastorahaston sekä valiokuntaryhmänä että eduskuntaryhmänä kuitenkin liian heppoisena työkaluna ja ratkaisuna edessä olevaan ongelmaan nähden.

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp
Eriävä mielipide 1

Samaten olemme huolissamme etenkin metsäteollisuudelle tulossa olevista lisärajoitteista ja -vaateista luonnonsuojelualueiden hankintojen kautta (ml. metsien mahdollinen käyttökielto), jotka vaikuttavat nekin vientiteollisuutemme kilpailukykyyn — varsinkin, kun teollisuus ajetaan muutoinkin ahtaalle energia- ja ilmastopoliittisilla toimenpiteillä. Lisäksi istuva nykyhallitus maassamme luo omilla ilmastopoliittisilla lisäkiristyksillä epävarmuutta sekä ennakkovoimattomuutta sektorille kokonaisuudessaan.

Lopuksi toteamme, että tulossa oleva EU:n valmiuspaketti tuo myös hallinnolle runsaasti uusia tehtäviä mm. ministeriöihin ja sen alaisiin virastoihin. Tämä hallinnollinen työ vie resursseja muusta tärkeästä kehitystyöstä. Näin tapahtuu myös sen johdosta, että uusien tehtävien edellyttämät resurssit arvioidaan aina alamittaisiksi, eikä niillä pystytä turvaamaan edelleenkin asioiden riittävän tehokasta toimeenpanoa. Tämä on kehitystä, jota me Perussuomalaiset emme voi myöskään kannattaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.10.2021

Mauri Peltokangas ps
Petri Huru ps

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Talouden iso kuva: Suomen velkasuhde kasvaa, julkinen talous on rakenteellisesti epäterveellä pohjalla ja Marinin hallitus on kykenemätön tekemään valintoja ja tarvittavia uudistuksia.

Ympäristötavoitteiden iso kuva/Vaikuttavat päästövähennyskeinot: Hallituksen esittämät päästövähennyskeinot eivät ole riittäviä, jotta hallitus saavuttaisi itse itselleen asettamansa hiilineutraaliustavoitteen.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä huomauttaa, miten hallituksen budjettiesitys on ristiriidassa hallituksen omien tavoitteiden kanssa. Hallitus on tunnistanut turvepeltojen merkittävän roolin Suomen päästöpolitiikassa. Kosteikkoviljely ja metsitystuki ovat tärkeitä lisäyksiä, mutta kokoomuksen valiokuntaryhmä kuitenkin huomauttaa, etteivät nämä toimet riitä turvepeltojen päästöjen vähentämisessä, jos samaan aikaan turvemaiden raivaus jatkuu. Tähän hallitus ei ole esittänyt vähennyskeinoja.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä myös panee merkille, miten hallituspuolueet, vihreät mukaan lukien, pitää erittäin hyvinä energiatukiin liittyviä määrärahoja ja valtuuksia ja esimerkkinä valiokunnan lausunnossa mainitsee energiantensiivisten yritysten sähköistämistukeen varatun 87 miljoonan euron määrärahan, vaikka vain osa määrärahasta suunnataan kehittämistoimiin. Puolet määrärahasta tulee kohdistaa hankkeisiin, joilla edistetään hiilineutraalimpaan tuotantoon siirtymistä, mutta puolet voi kohdentaa fossiilisten käytöstä syntyviin välillisiin kuluihin. Tälle määrärahalle löytyy teollisuutemme kannalta kilpailukykyperusteet, mutta sitä ei voida pitää vähähiilisyttä edistävänä määrarahana kuin osin.

Asuntopolitiikka: Valtiovarainministeriön johtaman Rakennusalan suhdanneryhmän (RAKSU) 15.9.2021 julkaiseman raportin ensimmäisen suosituksen mukaan valtion historiallisen korkeita asuntotuotannon tukitasoja olisi nyt tarkistettava suhdannetilanteeseen paremmin sopiviksi. Asuntoja valmistuu tänä ja ensi vuonna selvästi yli laskennallisen tarvearvion samaan aikaan, kun talouskasvu kiihtyy odotuksia voimakkaammin.

Suhdannetilanne on parantunut myös rakentamisen sektorilla, ja asuntomarkkinoiden osalta ylikuumenemisriski on olemassa. Kokoomus ei hyväksy ensi vuoden budjetin mukaista valtion asuntotuotannon tukitasoa rakentamisen korkeasuhdanteessa, sillä tässä talouden suhdannetilanteessa esimerkiksi korkotukilainojen hyväksymisvaltuuden merkittävä nostaminen on vastuutonta ja väärää suhdannepolitiikkaa.

Asuntopolitiikan on oltava pitkäjänteistä, kannustavaa ja ennakoivaa. Erilaiset suorat, yllättävät ja määräaikaisten tuet sekoittavat toimivia markkinoita. Ne myös vähentävät kannustimia toimia edelläkävijänä, kun tukea eivät saa tahot, joiden hyvät hankkeet ovat jo käynnistyneet. Esimerkiksi poukkoilevien asunto- ja energiatukien sijaan energiaremontteja olisi hyvä edistää muilla kannustimilla sekä laajentamalla ja nostamalla kotitalousvähennystä.

Valiokunnan lausunto YmVL 21/2021 vp
Eriävä mielipide 2

Kestävän kehityksen budjetointi: Kokoomuksen valiokuntaryhmä esittää, että kestävän kehityksen budjetointikäytäntöjä tulee vahvistaa ja laajentaa. Kestävän kehityksen budjetointikäytäntöjä on valjastettava edistämään hiilineutraaliustavoitetta edistävää rakennemuutosta ja sen myönteisiä talousvaikutuksia.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.10.2021

Kai Mykkänen kok
Mari-Leena Talvitie kok
Sari Multala kok